

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 113 1992

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson

Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Ulf Boëthius

Umeå: Sverker R. Ek

Uppsala: Thure Stenström, Bengt Landgren

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskript.

ISBN 91-87666-05-07

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Fälths Tryckeri, Värnamo, 1993

marknaden i vårt land på 1800-talet är så gott som uteslutande manlig. Först under det nya seklets inledande decennier blir den kvinnliga självbiografin en del av den svenska bokmarknaden och det är också först nu som Agneta Horns leverne från 1600-talet och Malla Silfverstolpes från 1800-talets förra del ges ut i tryckt form. Den första riktigt täta och omfattningsrika utgivningen av svenska kvinnors självbiografier sker vid slutet av andra världskriget. Marika Stiernstedts Mitt och de mina (I–II) förelåg 1928–30; 1953 talade hon så ut om sitt andra äktenskap. Att självbiografin är en svårdefinierad genre är något som Eva Hættner betonar. Hon refererar liksom tidigare Johnny Kondrup i hans avhandling *Levnad och tolkningar. Studier i nordisk selvbiografi* (Odense Universitetsforlag 1982) till ett par arbeten av Philippe Lejeune. Lejeune och Kondrup, konstaterar Eva Hættner, utgår från ett material som nästan uteslutande består av manliga självbiografier. Den forskning i vardande, säger nu Eva Hættner, som särskilt ägnar sig åt kvinnliga självbiografier, skall komma att visa upp hur dessa till sin karaktär skiljer sig från de manliga på väsentliga punkter.

När Marika Stiernstedt 1929 begynte sitt dagboks-skrivande hade hon en förebild i Ludvig Nordström som fört dagbok alltifrån seklets begynnelse. Hon skriver – liksom Ludvig Nordström kom att göra – med tanke på en publicering, förr eller senare. I det nya 20-talsklimatet, i den kvinnliga frigörelsens tecken, talar hon om hur hon vill lämna »en öppen och fri inblick i en åldrande kvinnas intimare tankeliv».

Ulf Wittrock

Aage Jørgensen: *Dansk litteraturhistorisk bibliografi 1967–1986*. Dansk lærerforeningen. Köpenhamn 1989.

Aage Jørgensens bibliografi utgör en imponerande anblick vid en inledande granskning. Med sina 460 sidor och över 8000 referenser ställer den i utsikt ett gediget dokumenterande av dansk forskning under den i titeln angivna perioden. Valet av start- och slutår verkar ha styrts av att 1967 var det första år Jørgensen sammanställt den årliga *Dansk litteraturhistorisk bibliografi* (nr 24, s. 12).

Vad gäller bokens fysiska form nämnas att den endast är kartonnerad, vilket verkar en väl klen bandtyp med tanke på det flitiga användande man har anledning förvänta för ett referensverk av detta slag.

Börjar man sedan bläddra i boken finner, åtminstone jag, typografin lättläst och lättöverskådlig. Styckeindelning inom referenserna saknas dock (exempelvis för att ange att recensionsavsnittet börjar), vilket i enstaka fall gjort referenser svårsläsliga. Jag tänker här främst på referensen gällande de nio banden av *Dansk litteraturhistorie* (nr 423, s. 34–35), vilken omfattar drygt en spalt av löpande text.

Ett par ytterligare allmänna noteringar om uppläggnings av referenserna kan göras. Jørgensen har uteslutet både förlag och förlagsort för böcker ut-

givna i Danmark (för ickedanska böcker har dock förlagsort angivits); serieuppgift anges dock. Vidare finns analyserade samlingsverk samlade i en egen avdelning (dock anges ej här vilka artiklar som registrerats) och hänvisningar till dessa ges genom en korttitel föregången av »*». Eftersom alla poster är nummerade kunde dock numret ha tillfogats dessa referenser. Man finner dock ej alla analyserade samlingsverk i den för dessa avsedda avdelningen, enligt Jørgensens förord finns häri »værker, som falder inden for genstandsområdet nordisk sprog og litteratur, og som indeholder tre eller flere registrerede bidrag». En granskning av bibliografin ger vid handen att övriga samlingsverk endast noterats i samband med innehållshänvisningar till dem.

Vad gäller korthänvisningar i fall då, exempelvis, en artikel behandlar mer än en författare finns sådana ej utan dessa framgår endast av namnregistret. I detta har dock ej gjorts någon åtskillnad mellan olika typer av referenser, vilka därför rör såväl referenser till artiklar, böcker och recensioner av en författare som om en författare inklusive fall då ett namn endast förekommer i titeln till ett samlingsverk utan att den aktuella referensen tycks behandla författaren ifråga.

Därefter övergår jag till att kommentera bibliografins avdelningar. Först finns ett antal allmänna sådana, exempelvis »Bibliografier», »Bogvæsen», »Pressehistorie» (13 referenser), »Litteraturhistoriske fremstillinger», »Udenlandsk» respektive »Dansk litteraturteori og litteraturkritik» (790 referenser). Även barn- och ungdomslitteratur, populärlitteratur och teater har fått sina avdelningar. Vissa avdelningar har också indelats i underavdelningar när så varit möjligt. Därefter följer ett antal kronologiska avdelningar; fr.o.m. 1500-talet täcker dessa vardera ett århundrade. Dessa inleds med en allmän avdelning, dit även verk som behandlar tre eller flera författare förts. Ordningföljden för referenser till respektive författare är bibliografier, följda av kommenterade utgåvor, samt sekundärlitteratur, var och en alfabetiskt ordnade. I ett fåtal fall, H.C. Andersen, Grundtvig och Kierkegaard, har litteraturen varit så rikhaltig att en vidareuppdelning av den sistnämnda sektionen befunnits nödvändig. Denna har då delats in i sektionerna böcker, delar av böcker och tidskriftsartiklar; någon indelning efter behandlade verk har dock Jørgensen ej försökt sig på.

Ett problem med en kronologisk indelning av behandlade författare är att de kan ha varit verksamma under mer än ett århundrade. Jørgensen nämner inget om hur han löst problemet; förmodligen har han fört författaren till det århundrade dennes viktigaste verk tillkommit, men med tanke på att bibliografin innehåller många relativt okända författare måste det finnas gränfall. Eftersom födelse- och dödsår saknas låter sig riktigheten i varje enskilt fall ej lätt granskas. Dessutom är systematiken i sig problematisk eftersom den knappast överensstämmer med de litteraturhistoriska tidsepoker man normalt räknar med.

Vad kan man då förvänta sig att finna i Jørgensens bibliografi? För att finna svar på denna fråga vänder man sig till förordet. Här finner man då att han strävat efter att registrera bidrag som publicerats i böcker

och tidskrifter under perioden 1967–1986 (dock ej dagstidningar) »til kritisk belysning af dansk litteratur, uanset hvor i verden og på hvilke sprog de er framkommet» (s. 5). Tyvärr ger dock Jørgensen ingen klar definition av vad han innefattat och uteslutit i begreppet »dansk litteratur». Att litteratur rörande författare som skrivit på danska utan att vara bosatta inom det nuvarande Danmarks gränser medtagits framgår klart. Även dansk-amerikansk litteratur har ett eget avsnitt, även om detta är starkt selektivt och endast omfattar 10 stycken allmänna referenser. Vad gäller litteratur publicerad i Danmark verkar han ha tillämpat vida ramar då även litteraturteoretiska verk i översättning till danska medtagits; man kan undra vari det specifikt danska består i en referens som Aristoteles, *Om digtekunsten* (nr 512). Detta leder vidare till funderingar över vad man kan förvänta sig att finna i avdelningen »Dansk litteraturteori og litteraturkritik». Jørgensens förord är tyvärr inte helt klarläggande. Förutom de fall då ett verk medtagits eftersom det använt sig av dansk litteratur för exemplifieringar finns det fall då »[e]n henvisnings optagelse i bibliografien kan bero på så tillfældige forhold som ophavsmandens faglige og institutionelle bakgrund eller på publikationssammenhængen». Om detta skall förstås som att litteraturteoretiska artiklar har tagits med om de är skrivna av akademiska forskare och lärare men inte annars kan man ju undra varför han inte klart sagt detta. Nu ger formuleringen närmast intyck av ett icke obetydligt inslag av godtycke.

Han säger sig vidare ha tagit hänsyn till nya strömningar i litteraturbegreppet under de två decennier bibliografien täcker. Dock kan nämnas att avdelningen om barn- och ungdomslitteratur omfattar 106 referenser, vilket verkar förvånande lite under en så lång tidsrymd som tjugo år, samt att en avdelning för litteratursociologi helt saknas. En del referenser till sådan litteratur döljer sig dock i underavdelningen allmänt till avdelningen Dansk litteraturteori och litteraturkritik. Då denna omfattar 420 referenser är dessa dock inte helt lätta att finna.

Jørgensen säger vidare att han eftersträvat fullständighet inom ämnesområdet. Dock förses detta anspråk med ett antal förbehåll, vad exempelvis gäller dansk-färöisk, grönländsk och dansk-amerikansk litteratur säger han sig endast ha registrerat sådana referenser han snubblat över vid materialinsamling-

en, vilket onekligen är ganska långt ifrån ett fullständighetskriterium. Vidare har begränsningar vad gäller registreringen av verk rörande H.C. Andersen, Grundtvig och Kirkegaard införts. Vad gäller den först- och sistnämnde säger Jørgensen att den internationella uppmärksamhet som kommit dem till del lett till bidrag »som er 'meget langt ude' i forhold til, hvad en litteraturhistorisk bibliografi normalt registrerer» (s. 5), att uteslutandet av sådant material gjorts med varsamhet och mest drabbat mindre (och mindre viktiga) artiklar. Slutligen hänvisar han till att för alla tre författare finns det bibliografier, vilka kan suppleras vad som medtagits i *Dansk litteraturhistorisk bibliografi 1967–1986*. Detta är tyvärr inte särskilt klarläggande. Det hade varit bättre om han klart deklarerat att den och den kategorin av sekundärlitteratur har inte medtagits så att det klart framgått i vilka fall man har anledning att konsultera de bibliografier Jørgensen hänvisar till.

En ytterligare brist är att det inte sägs någonting i förordet om vilka tidskrifter Jørgensen excerperat material ifrån. Rör det sig enbart om rent litteraturvetenskapliga tidskrifter? Om inte, vilka övriga har genomgåts? Vilka utländska tidskrifter har granskats? Tydligt har recensioner och debattinlägg registrerats endast i begränsad omfattning (s. 5), men Jørgensen säger inget om efter vilka kriterier de tagits med eller uteslutits. Man får heller inget veta om vilken hans inställning varit till olika former av »grå» litteratur. Har rapportserier från universitet och högskolor genomgåts eller ej? Har avhandlingar och uppsatser under doktorsnivå medtagits eller ej? I alla dessa frågor lämnas användaren i ovisshet.

Avslutningsvis vill jag konstatera att det givetvis är mycket värdefullt att en bibliografi över dansk litteraturhistoria sammanställts. Värdet av detta stora arbete minskas dock av de ovan diskuterade oklarheterna om dess innehåll. Möjligen har jag övertolkat Jørgensens inte helt glasklara formuleringar så att hans kriterier egentligen varit klarare än vad jag givit vid handen. Att klara urvalskriterier är av stor hjälp vid sammanställande av bibliografier är jag övertygad om av egen erfarenhet, både för att undvika godtycke så långt som möjligt och för att göra urvalsarbetet lättare.

Åke Bertenstam